

KISGRAFIKA

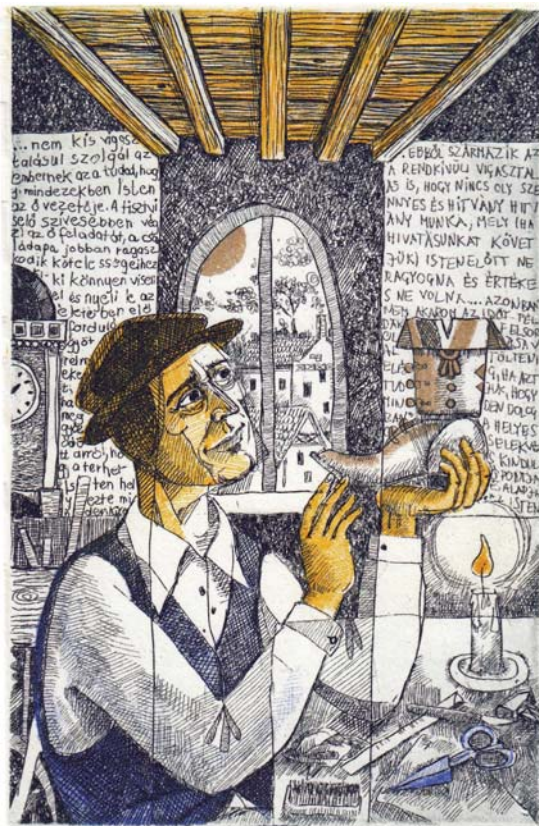
56. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

A cipész példája. Nagy Sándor Zoltán rézkarca, C3/2 (2017), 150×100

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: Józsa János festő- és grafikusművész grafikai retrospektív kiállítása

Vasné dr. Tóth Kornélia: A „fausti ember”. Bemutatkozik Nagy Sándor Zoltán grafikusművész

Arató Antal: Csoóri Sándor ex librise

Vasné dr. Tóth Kornélia: Pinterits Tibor. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban

Szölgvény Pál: Elhunyt Vecserka Zsolt erdélyi grafikus

HÍREK – LAPSZEMLE

2017/3

JÓZSA JÁNOS
FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ
GRAFIKAI RETROSPEKTÍV KIÁLLÍTÁSA

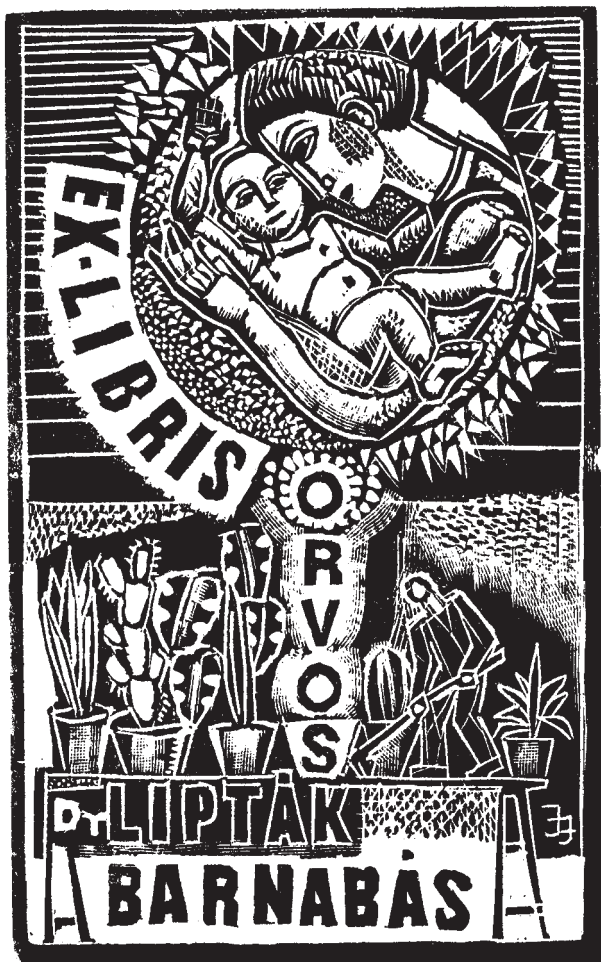
*Elhangzott 2017. május 5-én
a gödi József Attila Művelődési Házban*

Tisztelt érdeklődő közönség, művészetbarátok!

Szeretettel köszöntök mindenkit Józsa János (1936–2016) festő- és grafikusművész, a magyar és a debreceni képzőművészet kiemelkedő alakja tárlatán.

Ezzel az életmű-kiállítással, Józsa több száz, főként grafikai alkotásával a tavaly elhunyt művész munkássága előtt tisztelgünk. A tárlat létrejöttét köszönhetjük özvegyének, Józsané Bíró Máriának, Etzler Bernd műgyűjtőnek és a Gödi Műgyűjtők Körének. A kisgrafika műfaja, mely jelen kiállítás gerincét képezi, nem ismeretlen a helyi műgyűjtők körében: Göd jeles ex libris gyűjtővel büszkélkedhetett Horváth Károly (1934–2002) orvos személyében.

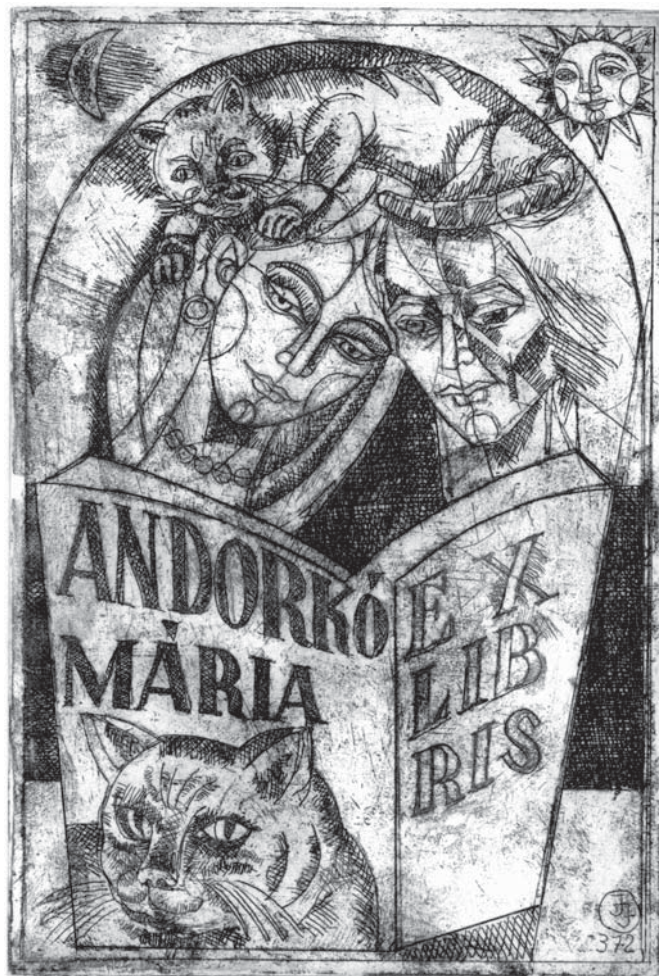
Honnan is indult a józsa életmű, miként bontakozott ki Józsa János művészi pályája? 1936. november 7-én született Debrecenben. Művészeti tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumban végezte, ahol Somogyi József és Szinte Gábor voltak a tanárai. A legtöbb indítást azonban a Debrecenben élő és alkotó művészekről kapta, így Félegyházi László festőművésztől, Várkonyi Károly és Móré Mihály grafikusművészekről. 1959-től állandó résztvevője volt alföldi,

Józsa János fametszete, X2, 125×77

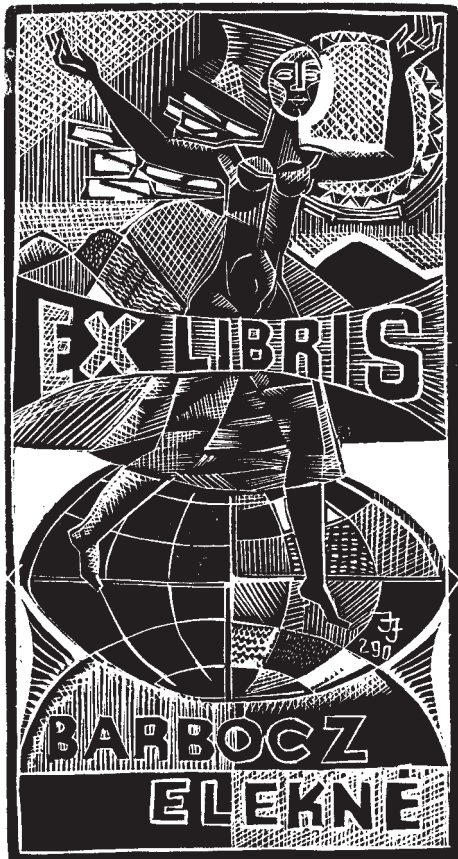
balatoni, budapesti, debreceni, egri, miskolci, szegedi tárlatoknak. Külföldön elsőként Bulgáriában (1966), majd Jugoszláviában (1973, mai Szlovénia) mutatkozott be, később Svájcban, Hollandiában, Olaszországban, Finnországban stb. Az egyéni tárlatok mellett számos csoportos kiállításon szerepelt hazánkban és külföldön egyaránt.

Művészi sokoldalúságát bizonyítja, hogy otthonosan mozgott a sokszorosított grafikában, a magas-, mély- és síknyomásban, a tűzzománc készítésben, a festészetben egyaránt. A debreceni Aranybika Szálló halljában üvegablakait csodálhatjuk. Rézkarcai, linó- és fametszetei, litográfiái technikailag magas színvonalat képviselnek, a realizmuson túlnövő konstruktív képszerkesztés példái.

Józsa János rézkarca, C3, op. 372, 147×100

Témavilágában kiemelt helyet foglal el az anyaság, édesanya alakja, felesége, lánya – e képek erőteljes líraisággal telítődnek. Önportrékat is készített. Gyakran jelenít meg életképeket, élethelyzeteket (Debreceni sétálóutca, Nyár, Ősz, Szekér), láthatunk ülő, nyújtózkodó nőalakot, fürdőző nőt, munkáját végző fazekast stb. Expresszív erővel ölt képi formát a szerelem, az éhség stb. Alakjai kifejezőek, a lélek mélységei rajzolódnak ki a képeken. A Triptichon három részre tagoltan az élet teljességét átfogva három különböző életszakaszt tár elénk: ifjú szerelmespárt, fiatal anyát gyermekével és öregedő édesanyát. E kompozíciót többféle technikával is elkészítette, a rekeszzománc technika az ikonosztázokat idézi. Portréi mindig belülről láttatnak, szuggesztív ábrázolások – gondoljunk az Anyám emlékére, az Aggódó, a Két női fej c. képekre, vagy

Józsa János fametszete, X2, op. 290, 113×60

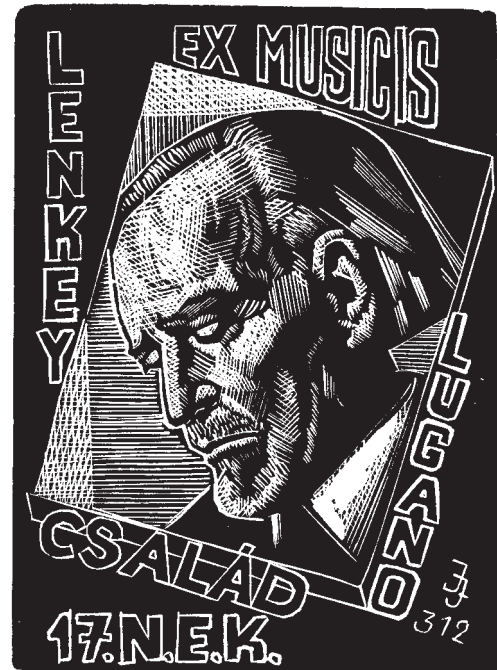
Cervantes regényhősére, Don Quijotéra. A jelen tárlat meghívóján is szereplő pasztell női fejei szinkavalkádjukkal hatnak.

Illusztrációi közül kiemelem a német drámaíró, Bertolt Brecht történelmi drámájához, a Kurázi mama és gyermekei címűhöz készített Józsa-képeket, melyekkel a lipcei Nemzetközi Könyvművészeti Kiállítás ezüst érmét nyerte el 1965-ben, a könyv első díjas lett. A magyarok közül többek között Petőfi Sándor, Tóth Árpád, Móricz Zsigmond, Ady Endre, József Attila, Radnóti Miklós műveihez készített illusztrációkat. A grafikus hívó katolikus lelkivilágában mindig meghatározó volt Krisztus szenvedéstörténete, erről tesz tanúbizonyságot a Keresztút c. tűzzománc-sorozata (a 14 stáció), Sík Sándor műve nyomán. Erről önálló album (2005) is megjelent, és a sorozat 2016-ban Vácott kiállításra került.

A mostani kiállításon bemutatott alkotások közül kiemelt helyet foglalnak el az ex libris tablók, melyeken kb. 200 kisgrafika (ex libris, alkalmi grafika, szabad grafika, illusztráció)

Józsa János fametszete, X2, op. 275 (1977), 74×117

Józsa János fametszete, X2, op. 312, 88×63

látható. E tablók különlegessége, hogy Józsa János maga állította össze egy korábbi debreceni tárlathoz. Józsa munkásságával behatóan foglalkozva Vitéz Ferenc debreceni főiskolai docens készítette el kisgrafikai alkotásainak jegyzékét, mely 2007-tel bezárólag 368 opusszámmal jelölt művet jegyez. Józsa első ex librisét 1963-ban készítette, Klinger József részére, majd egyre nagyobb figyelmet szentelt a műfajnak. A magyarok (a Józsa család, Barbócz Elekné, Lenkey István, Ebergényi Tibor, Kundermann Jenő, Csernát Gábor, Vitéz Ferenc, Poór Ferenc, Semsey Andor, Kovács Károly, Andorkó Mária, Hapák József stb.) mellett külföldi megrendelők részére is készített könyvjegyet, pl. a Boschetti család, Josef Hartl, Ernst

Józsa János rézkarca, C3, op. 350, 100×62

Wohlgemuth számára. Emléket állított az olasz és nemzetközi kisgrafikai élet meghatározó alakjának, a comói építész-mérnök Gianni Manterónak.

A kisgrafika, ex libris műfaját grafikai, alkalmazott grafikai munkássága szerves részeként, az irodalmi illusztrációk készítésével párhuzamosan művelte.

Irodalmi vonatkozású ex librisei közül kiemelem a kiállításon is bemutatott Ady-lapot Lenkey István nevére, mely a költő könyvklós portréja mellett a Csolnak a holt tengeren és a Párizsban járt az ősz c. verseket illusztrálja. Simon Mária ex librisen szintén Ady-portré látható, a költészetre utalóan líra hangszerrel. Az ajkai Kundermann Jenő ex librise Petőfi Sándor: Szeptember végén c. versét idézi, Petőfi és Szendrey Júlia alakjával. A mézeshetek idején íródott vers a szerelem, az élet mulandóságára figyelmeztet: „*Elhull a virág, eliramlik az élet...*”

Józsa János témavilágában központi szerepet tölt be a zene, a hangszer megszólaltató ember alakja, az ő szavaival: „*a hangszer megszólaltatásának motívuma, a zene témája, a témával kapcsolatos lelkeség és szellemiség*” jelenik meg a képeken. Gyerekkorától vonzotta a zene, Bartók Béla, Liszt Ferenc művei különösen mély nyomokat hagytak benne. A zene szeretete nem kis részben felesége, Bíró Mária fagottművész, zenepedagógus hatásának tulajdonítható, aki gyakran feltűnik alkotásain. Ex musicis lapjai közül kiemelkedik a luganói XVII. Nemzetközi Ex libris Kongresszusra (1978) szóló kisgrafika, mely a realista-szimbolikus-konstruktív ábrázolásmódot ötvözi a zenélő nőalakok megjelenítésében. Lenkey István luganói lapja Kodály Zoltánnak állít emléket, a portréjával.

Józsa János gyakran alkalmazott motívumai még az épületek, az épített örökség bemutatása. „*Debrecenben éltem, természetesen nem hagyott érintetlenül változó arculata, az ünnepek és a köztérek forgataga, a város öröksége, szellemi, történelmi és irodalmi, művészeti hagyománya [...] Külön grafikai sorozataim foglalkoztak például a debreceni utcákkal, a vidámparkkal és a különböző mesterségekkel*” – vallja a művész. Alkotásain láthatunk műemléki épületeket, művelődési házakat, múzeumokat, gyárakat egyaránt. Ide sorolhatók a Debrecen nevezetességeit felidéző Lenkey-ex librisek. Szamosújvári Sándor debreceni helytörténész tanár ex librise a debreceni Nagytemplomot és a Déri Múzeum négy allegorikus szobra közül a Néprajz megtestesítőjét örökíti meg, Medgyessy Ferenc alkotását. Felidéződik a diósgyőri vár, ill. Hajdúböszörmény, az itteni Bocskai-szobor. A hajdúszoboszlói Bocskai István Múzeum nevére alkalmi grafika készült 1966-ban, a Bocskai-felkelés 360. évfordulóján.

A Lipták Barnabás orvos részére szóló ex librisen a Józsa-művekben gyakran szereplő anya-gyermek motívum tér viszsza, a születés misztériumával.

Az erdélyi Elekes Vencel könyvjegye a grafikai sorozatként is feldolgozott Dózsa György vezette parasztháború témájához illeszkedik. Ezek a történelmi atmoszférát teremtő alkotások a konstruktív kompozíciós építkezés mellett expresszív erővel bírnak, feszültséget, erőt sugároznak.

In memoriam lapok állítanak emléket Nagysándor József honvéd vezérőrnagynak, az 1849-es debreceni ütközet parancsnokának, Fazekas Mihály debreceni költőnek, a Lúdas Matyi szerzőjének, és a már említett Medgyessy Ferenc debreceni születésű szobrászművésznek. Holló László Debrecenben telepedett le 1914-ben, az alföldi táj és ember festője lett. Erre utal az emlékére készített kisgrafika.

Alkalmi grafikák készültek a Székely Mihály Zenei Napokra (1972), a Mezőgazdasági Könyvhónap, a Nemzetközi Gyermekév alkalmából, pedagógus napra, hangversenyekre, házasságkötésekre. Láthatjuk a hajdúhadházi Földi János Könyvtár és a Petőfi Emlékkönyvtár szignetjeit, utóbbit Petőfi Sándor portréjával.

Józsa a kisgrafikákkal már az 1970-es évek pályázatain is komoly sikereket ért el hazánkban és külföldön egyaránt, példaként említhetem az 1977-es év ceglédi Kisgrafikai Pályázat 1. díját, az 1978-as debreceni Országos Kisgrafikai Találkozó fődíját, az 1979-es olaszországi Nemzetközi Kisgrafikai Pályázat ezüstérmét stb.

A dekorativitás, a kis formákban rejlő nagy üzenetek teszik e műfajban alkotott műveit különlegessé. Józsa alkotásai mindig egy belső élményt tükröznek, nem a valóság fénykép-szerű visszaadására törekednek. Mindezt a tőle megszokott stilizálással és jelképteremtéssel valósítja meg. Ebbe éppúgy belefér a játékoság, mint a formai fegyelem. A vidám játékoság különösen újévi, ún. PF lapjain nyer nagyobb teret, az óév búcsúztatására és az újévi köszöntésre utaló motívumokkal. Önvallomásából idézek:

„*Minden műnek hasonlítania kell a művészre! Az életére, jellemére, karakterére. Ha azt mondják rám: egy kicsit konstruktivista módon festek, akkor értsék úgy: nekem is mindig, újra és újra, össze kell rakni, fel kell építeni magamat. (...) A játék sem önmagáért van – és sok fegyelmet viszek ebbe a játékoságba, vagy éppen fordítva: ha már túl nagy a formák fegyelme, akkor mindig kell bele valamilyen játék.*” (Józsa János, 2008)

E kettősség végigkíséri Józsa művészetét. Alkotásai egy belső utazásra hívják a szemlélőt, mindezt a művész egyedi karakteres stílusa, gazdag motívumvilága által. Józsa Jánosnak, a magát állandóan kereső, újraépítő művésznek már életében, 2008-ban felavatták állandó kiállítását Debrecenben, a Méliusz téri Márványházban. Jelen tárlat is méltó tiszteletadás az ő emléke előtt! Köszönöm a figyelmet!

Vasné dr. Tóth Kornélia

Józsa János fametszete, X2,
op. 264 (1976), 80×62

A „FAUSTI EMBER”

BEMUTATKOZIK

NAGY SÁNDOR ZOLTÁN GRAFIKUSMŰVÉSZ

Nagy Sándor Zoltán (1967–) grafikusművész, művésztanár, jelenleg a debreceni Kós Károly Művészeti Szakközépiskola tanára. Munkásságát a műfajok, technikák sokfélesége jellemzi, nagyobb grafikák mellett kisgrafikákat, ex libriseket is alkot, napjainkra a rézkarc műfaj szerelmese. Az 50. életévét idén betöltő művész nemrég vette fel a kapcsolatot a Kisgrafika Barátok Körével, munkássága még sokak előtt nem ismert.

A bemutatást kezdjük az ifjúkoroddal. Hol végeztél tanulmányaidat, milyen végzettséget szereztél?

Általános iskolába Vámspércsre jártam, mely Debrecentől 10 kilométerre, keletre fekszik. A gimnáziumot már Debrecenben végeztem, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában. Érettségi után az egyetem magyar-népművelés szakán szereztem diplomát. Gimnazista koromban bejáró voltam, részben az egyetemi évek alatt is, de közben egyre jobban debrecenivé váltam, egyre inkább kötődtem a városhoz. 1992–2002 között már lakcím szerint is itt laktam, családot alapítottam. 2002-ben megvettünk Debrecen és Vámspércs között egy tanyát, ezt alakítottuk át lakóházzá, itt rendeztem be a műtermemet is.

Vámspércsrel sem szakadt meg a kapcsolat, szüleim és testvéreim ott élnek. 1992-ben a település alapításának 700. évfordulója volt, ennek keretében rendeztek egy kiállítást a vámspércsi származású, képzőművészettel foglalkozók munkáiból. Ezen a tárlaton merült fel a Vámspércsi Művésztelep gondolata, amely abban az évben Fátyol Zoltán művészeti vezetésével meg is alakult. A művésztelep nyaranta azóta is működik, eleinte én is aktívan részt vettem.

Végzettséged szerint magyar-népművelő szakos vagy. Mi indított, hogy otthagyd ezt az irányt? Hogyan kezdődött a grafikai életpályád?

A pályaválasztás nem volt automatikus, és járt némi feszültséggel is. Középiskolában már voltak kisebb eredményeim a rajzaimmal, de végül inkább a magyar-népművelő szakpárra jelentkeztem. Az egyetemen elindult a kutatói életpályám, a mítoszokkal, társadalmi tudattal és ezek kommunikációs jellemzőivel foglalkoztam, tanulmányaim végeztével tanársegédként benmaradhattam a Művelődéstudományi Tanszéken. Persze az egyetemi évek alatt is folyamatosan rajzoltam. Tagja voltam több hallgatói alkotókörnek, kiállításokat rendeztünk, antológiákat adtunk ki. 1992-ben a vámspércsi tárlaton találkoztam először Fátyol Zoltánnal, akinek a baráti támogatása fontos szerepet játszott abban, hogy végül művészi pályára kerültem, és meg is maradtam azon. Választnom kellett a két külön-külön is egész embert kívánó hivatás között. Végül a művészi, grafikus hivatás vagy „elhívás” bizonyult erősebbnek, önképzéssel sajátítottam el a szakma fortélyait.

Egy helyütt azt vallottad, hogy az igazi szerelem a képgrafika lett a számodra. Mely művészek vannak, ill. voltak nagy hatással művészetedre, művészi fejlődésedre? Milyen technikákat alkalmazol?

A debreceni művészek közül elsősorban a már említett Fátyol Zoltán mellett Tamus István emberi-szakmai támogatása, barátsága jelentett sokat a számomra. De említhetném Burai István, László Ákos, Józsa János, Vincze László, a régebbiek közül Várkonyi Károly és Móre Mihály nevét. Mellettük Kass János, Würtz Ádám és Gross Arnold munkái jelentettek

nagyobb inspirációt. Az utóbbi időben többlemezes színes rézkarcokat készítek, a technikai kísérletezés időszakában és azóta is erős motivációt jelentenek Roman Romanyshyn (Ukrájna) káprázatos sorozatai.

A képgrafika apránként vált igazi szerelemmé, kisebb kitérők után mindig ide kanyarodtam vissza. Közben megtanultam a linómetszés, a fametszés, a szitanyomás fortélyait. Rézkarcot először 1997-ben csináltam, inkább csak kíváncsiságból, s azonnal megszóltott ennek a technikának az összetettsége, finomsága és varázslatossága.

Művészként milyen célokat tűztél ki magad elé? Mi a művészi hitvallásod?

Azon debreceni grafikusok sorába tartozom, akik a hagyományos képgrafikai technikákat művelik. Szakmai célom a nemesgrafikai eljárások magas színvonalú gyakorlása, fejlesztése, a rézkarc és linómetszés technikáknál a több nyomóformáról történő színes eljárások lehetőségeinek kutatása. Képgrafikusként grafikai sorozatokban gondolkodom, magamnak 5 darabos minimumot szabtam, a sorozatok elkészítését tekintem az alkotófolyamat végének. Ez adja meg azokat a kereteket, amik már az ötlet megszületésétől kezdve meghatározzák az alkotói mozgásteremet.

Művészi szempontból alapvetően figurális, részletgazdag, álomszerű világot jelenítek meg. Ebben az imaginárius környezetben fellelhetők a valóság tárgyi elemei, ezek belső tükröződése, az emlékeim és álmaim világának elemei összefonódva a téma kulturális utalásaival. A görög mitológia, a keresztény hagyomány, a magyar kultúra elemei és természetesen a helyi, debreceni vonatkozások jelennek meg, erősítve vagy árnyalva a központi téma jelentését, asszociációs körét.

Azt gondolom, grafikusként felelősségem, hogy letisztult, szakmailag magas színvonalú munka kerüljön ki a kezem alól, szeretem, ha az adott munka tükrözni képes a témával kapcsolatos egyéni véleményen túl annak kulturális beágyazottságát is, meg tudja szólítani a nézőt, ki tud alakulni az a közös valószínűségi alap, ami segíti mind az egyéni befogadást, mind az alkotói szándék célba juttatását.

Milyen szerepet tölt be, hogyan befolyásol művészi munkádban a Debrecenhez való szoros kötődés?

Mivel Debrecenben, Debrecenhez kötődve nőttem fel, természetes, hogy ennek a városnak a kultúráját szívtam magamba, a család, a barátok és a szakmai kapcsolatok nagyobb része debreceni, így azt gondolom, jelentős szerepet tölt be. Az is, hogy milyen tereket, milyen természetes és épített környezetet látok magam körül, milyen kulturális térben tudok mozogni, mennyire veszek részt ennek a helyi kultúrának az újrateremtésében. Debrecen már nem egy provinciális, nyakas cívisváros, ahogyan nemrég még többen is tartották, hanem egy fejlődő, sokszínű és magas színvonalú szellemi élettel, élhető közösségi terekkel rendelkező, modern város. Vannak olyan komoly szakmai és kulturális hagyományok, amelyekre vissza lehet tekinteni, de a legmodernebb művészeti irányzatok képviselőivel, illetve a munkáikkal is találkozni lehet. Nagy hatással van művészetemre a „kálvinista Róma”, a református szellemiség.

Mióta léptél ki a nyilvánosság elé, mikortól szerepelsz egyéni és csoportos kiállításokon? Mely tárlatok jelentették a legnagyobb élményt számodra?

1985-ben a gyulai Erkel Diákünnepeken kiállították és díjazták két munkámat, ez volt az első csoportos kiállítás, amin részt vettem, utána jött az 1987-es Kossuth gimnáziumi kiál-

lítás. Az egyetemi évek alatt sok közös tárlat volt, különböző alkotócsoporthoz, az első önálló kiállításom 1991-ben volt az Egri Ifjúsági Házban.

Fontos mérföldkő volt az 1992-es vámospércsi kiállítás, ezután lettem tagja a Művészek és Műpártolók Debreceni Egyesületének, ami lehetővé tette, hogy hivatalosabb felületeken, a debreceni képzőművészet jeles képviselői között is bemutatkozhatjak.

2007-ben tértem vissza aktívan a rézkarcok készítéséhez, azóta szinte csak rézkarcokat állítok ki. 2008-ban vettek fel a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületébe, attól kezdve szerepelek a tárlataimban.

Az új munkákból fontosnak tekintem a 2012-es Józsi Községi Házban tartott kiállítást, ahol bőséges és egységes rézkarc anyagot sikerült kiállítani. Kiemelkedő volt a Csokonai Nemzeti Színház jubileumi évada során Orbán János Dénes Magyar Faustjának díszbemutatójához készített grafikai tárlat 2015-ben, amit Fekete György nyitott meg. Meg kell említeni, hogy itt debütáltak a színes rézkarcaim, ennek az alkalomnak a kapcsán próbáltam ki élesben a korábbi években kifejlesztett technikát, a 4-5 lemezes színes rézkarcot. Tavaly a Sesztina Galériában mutattam be 58 tétel számpláló válogatást a munkáimból.

A csoportos kiállítások közül szeretném kiemelni a nagyváradi és kolozsvári kiállítást a Grafikusművészek Ajtósi Dürer Egyesületével (GADE), az angliai kiállításokat helyi művészekkel, illetve a MAOE országos tematikus kiállításait.

Mostanában egy 12 grafikából álló sorozatot fejeztem be Kálvin Jánosról, ezekből művészkönyvet is készítettem, ami bekerült a „Reformáció 500” kiállítási anyagba.

A Kálvin-művészkönyved elkészülte egy hosszú folyamat végső állomása. Beszéljél ennek a létrejöttéről, a megrendelésről? A grafikák sorrendiségénél mi volt a koncepciód?

Ez a történet 2009-ig nyúlik vissza, akkor kezdődtek a Kálvin-émlékévek, ennek apropóján merült fel, hogy lehetne készíteni egy művészkönyvet, de nem sikerült támogatást szerezni. Győri János irodalomtörténész, a Református Kollégium tanára és a felesége voltak, akik sokat lobbiztak az évek során ennek a pályázatnak sikeréért. A múlt év tavaszán felkérést kaptam, hogy októberben, a jubileumi emlékév kezdete alkalmából állítsak ki az Árpád téri templom gyülekezeti termében. Ezt a kiállítást Győri János nyitotta meg, s bátran mondhatom, az eddigi legjobb kiállítás megnyitó volt azok közül, amit eddig hallottam. A „Kálvin álma” című válogatás azokból a munkákból állt, amik köthetőek voltak az évfordulóhoz.

Ezután nem sokkal sikerült megszervezni egy találkozót Fekete Károly püspök úrral, aki a művészkönyv támogatását nem vállalta, de megbízást kaptam 12 egyenként 5 lapból álló grafikai sorozat elkészítésére a meglévő rajzi tervek alapján. A sorozatok a szerződésnek megfelelően elkészültek, sorozatonként 2 lap keretezve, 3 lap az alkalomhoz készített mappában került leadásra. Ezek ismereteim szerint augusztusban Wittenbergben, a Tiszántúli Református Egyházkerület pavilonja területén kiállításra kerülnek. Érdekes, hogy júniusi debreceni látogatása során köztársasági elnök úr ezekből kapott ajándékba egy bekeretezett lapot az egyházkerülettől.

Nem sokkal ezután jelent meg a MAOE hírlevelében a „Reformáció 500” pályázati kiírás, amiben kategóriaként szerepelt a művészkönyv is. A dolgok szerencsés egybenállásának tekintetem ezt, s úgy döntöttem, hogy nem várok tovább pályázati eredményekre, a meglévő lemezek felhasználásával

saját költségen megcsinálom egy művészkönyv sorozatot. A minimum követelményt figyelembe véve ez öt sorszámozott könyvet jelentett, egy plusz próbadarabbal számoltam, hatos sorozatokkal indítva a nyomtatást. A könyv kétlemezes színes rézkarcokat, szitával nyomott szöveges oldalakat, címnegyedívet tartalmaz, japán fűzéssel. A borító fekete bőr, szitázott mintával.

Amikor a grafikákat készítettem, párhuzamosan kerestem hozzá szövegeket Kálvin Intitutiójából, így az eredeti elképzeléseket felülvizsgálva alakult ki a jelenlegi sorrend, amibe a tartalmi jegyek mellett a grafikák képi jellemzői is szerepet játszottak, a kettő együtt segített a végleges elrendezés kialakításában.

A cipész példája lett az első, ez az egész filozófiai összefoglalását adja meg. Max Weber említi a Protestáns etika és kapitalizmus szelleme című könyvében, hogy protestáns munkaethosz alapján, akár a cipész is jól végzett munkájával dicsérheti az Urat, tevékenységével hozzájárulhat a teremtett világ tökéletesebbé tételéhez.

Nagy Sándor Zoltán linómetszete, X2 (2012), 100×100

A cipészt Kálvin portréja követi, ez a téma bemutatása. Kálvin szerint az ember valódi önismeretre akkor jut, ha önmagát az isteni tökéletesség fényében vizsgálja, ennek képi metaforája a rajzon megjelenő tükör.

A Kálvin álmát követő grafikák (Orando, Praedicatorum, A bűnök ellen, Laborando) az Institutio fontosabb tanításait mutatják be. A teremtett világban felsejlő Istent ábrázoló Genf után a kísértésről szól egy grafika, majd az eleve elrendelésről Faust kapcsán, aztán az erőfeszítésekben megfáradt Kálvint mutatja be egy alkotás, végül a Soli Deo Gloria című elvontabb kompozíció zárja a sort.

A „Reformáció 500” témában Kálvint ábrázoló ex librist is készítettél az idei év folyamán a nevedre szólóan. Ez 4 színnyomatos rézkarc, a keret dombornyomással készült. Kérlek, oszd meg velünk a munka főbb állomásait!

Adott volt a feladat, névre szóló ex libris készítése a „Reformáció 500” emlékév alkalmából. A rajzi téma lehetőségei

közül Kálvinra esett a választásom. Olyan hitelesnek tekinthető Kálvin-ábrázolást kerestem, ahol ereje teljében, érett férfiként jelenik meg, de mentes a későbbi romantikusan atletikus vonásoktól. A szöveg adott volt (Ex libris Vasné dr. Tóth Kornélia. Reformáció 500), így a felületen megjelenítendő képi elemek köre is kialakult. Következő kérdés: hogyan jelenjenek meg a képi elemek? A 15×10 cm-es álló felületre tervezett négyszínnyomás rézkarc technikai lehetőségei adták meg azon rajzi eszközök körét, amiket használni tudtam a tervezés és a megvalósítás során, bár a grafika alapvetően rajzos jellegű, használhattam színeket, foltokat, színkeverést is. A képi szerkezet és a belső arányok kialakításánál aranymetszéses módszert alkalmaztam, így hoztam létre a rajz és a szöveg számára kijelölt területeket.

A vázlatolás és a rajzi-grafikai terv készítése elektronikus felületen történt. A rajzprogrammal elkészített, rétegekkel mentett, manuális színbontást is tartalmazó kép a grafikai terv, méret, forma és színezés szempontjából lényegesen általában már nem változik a grafikai újraalkotás során. Mégis fontos, hogy a következő fázist, a nyomóformák elkészítését újraalkotásként fogjuk fel, mert akkor lehetőség van a hibák észrevételére, felmerülhetnek új rajzi vagy egyéb változtatások, sok igazán személyes dolog csak ekkor tud tárgyiasulni a munkában.

A nyomóformák készítésének is több fázisa van. A négy lemezre vékony acéltűk segítségével karcoltam rá az adott színnek megfelelő rajzot, ezt a szokásos módon marattam. Ebben a fázisban volt különösen izgalmas a munka, mert egy meglevő színes terv alapján kellett négy külön rézkarcot elkészítenem.

A passzerpontos nyomtatáshoz ki kellett dolgozni az igazítási technikát, a nedves papír nyúlását és a szálirányt is figyelembe véve. A rézkarc nyomaton kívül, a nyomóalapot megmetszve vaknyomással akár a grafikát díszítő, akár a kompozíciót kiegészítő-folytató dombormintát lehet nyomni. Ennél az ex librisnél egy általánosabb, díszítő jellegű és az alkalomra utaló mintát terveztem és készítettem.

A nyomatok elkészülte után végső műveletként a jelölés, sorszámozás és a sorozatok kialakítása a nemzetközi grafikai előírásoknak megfelelően történt.

Az előbb bemutatott alkotáson túl milyen technikákban, témákban alkottál még kisgrafikákat, ex libriseket?

Ex librist kezdettől alkotok, az elsők linómetszetűek voltak. Főleg magánszemélyek megrendelésére készülnek, de intézményi is előfordult (a Debreceni Városi Könyvtár, a Kós Károly Művészeti Szakközépiskola nevére). A GADE szervezésében ünnepi könyvhétre szólóan is kaptam felkéréseket. Kiemelném 2014-ből a Radnóti Miklós halálának 70. évfordulójához kapcsolódóan a nevedre szóló rézkarc ex librist, Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni kettős portréjával. Idén az Arany János-bicentenáriumra az Ágnes asszony történetét mintáztam meg, linómetszeten.

A technikáknál maradván mi a véleményed a napjainkban terjedő számítógépes grafikáról?

A számítógépes grafikai eszközöket nem lehet kikerülni a szakmában, akkor sem, ha valaki alapvetően hagyományos képgrafikát művel. Ráadásul igen széles eszköztárat kínál. Azt gondolom, a művészi kereteinken belül hasznos támogatója a munkáknak, s elfogadom, hogy lehet művészi színvonalú darabokat létrehozni elektronikus felületen. Én is készítek elektronikus grafikákat, egyik ilyen munkám szerepelni fog

a MAOE „Káosz és rend” kiállításán és a „Reformáció 500” kiállításon is.

Ugyanakkor aggályaim is vannak. A magam szabta szabályok szerint azt tekintem valódi saját grafikának, aminek a tervezését, a nyomóforma-készítést és a nyomtatást is én végzem. Elektronikus grafika esetében, még ha magas felbontás és minőség mellett is, gépi nyomtatás történik. Én szeretek anyaggal dolgozni, szeretem azt a közvetlen kapcsolatot, ami az anyagokhoz és eszközökhöz köt. Az anyagban ugyanúgy rezonanciát kelt felkészültségünk, hozzáállásunk az adott munkához, pillanatnyi külső-belső állapotunk, és tárgyiasul is abban, mint ahogy az elkészült terv is megmutatja tehetségünket ugyanúgy, mint hiányosságainkat.

Azt gondolom, a számítógépes grafika a vázlatolás és tervezés során remek segítőtárs, művészi grafika készítése során kinek-kinek saját művészi állásfoglalása szerint kell erről döntenie, tudva, hogy a szakma elfogadja művészi technikaként.

Mik a terveid a jövőre vonatkozóan? Milyen témákban gondolkodsz?

Szeretnék még művészkönyvet készíteni, és ehhez tematikus grafikai sorozatokat csinálni. Az egyik szóban forgó téma a görög mitológia világa, színes linóval, szeretném elindítani a debreceni reformáció jeles alakjai sorozatot, és tervem van egy belső utazásos sorozat készítésére is.

Nagy Sándor Zoltán, az örökké többre törekvő, „fausti ember” folytatja alkotómunkáját, melyhez kitarást és további sok sikert kívánunk! Köszönöm az interjút!

Vasné dr. Tóth Kornélia

(Nagy Sándor Zoltán színes grafikai lapunk hátsó borítóján láthatók.)

Gy. Szabó Béla fametszete, XI, 125×60

CSOÓRI SÁNDOR EX LIBRISE

Csoóri Sándor emlékét nemcsak életműve, a róla megjelent méltatások sokasága, hanem (Kontur András közelmúltban felavatott domborműve mellett) egy, a könyv szeretetétől és megőrzésétől elválaszthatatlan ex libris is őrzi. Alkotója Diskay Lenke (1924–1980) grafikusművész, aki 1949-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát, ahol Varga Nándor Lajostól sajátította el a sokszorosító grafikai eljárásokat. Jelentős képgrafikai munkássága mellett (1971-ben elnyerte a Szegedi Nyári Tárlat grafikai díját) a XX. század második felében megújuló hazai ex libris-művészet egyik meghatározó, nemzetközileg is elismert alkotója. Elsősorban fametszetű, legtöbb esetben többszínnyomatú kisgrafikai több hazai kiállításon (Budapest, Balatoni Kisgrafikai Biennále stb.) nyertek első díjat, de hasonló sikert arattak a nemzetközi ex libris kongresszusokon, pályázatokon is. (Como, II. díj; Helsingör, I. díj; Banska Bystrica [Besztercebánya], nívódíj.) Dániában közreadták alkotásjegyzékét, 150 számozott példányban kisgrafikai mappáját. Hagyatékát az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára őrzi, ahol 2009-ben reprezentatív kiállítást szerveztek grafikaiból. (A kisgrafikák és a művészlől összegyűjtött dokumentumok – Vasné dr. Tóth Kornélia szerkesztésében – megtekinthetők az OSZK honlapján.)

Diskay Lenke írókhoz való kötődését jól jelzi, hogy munkásságát művészettörténészek (pl. Supka Magdolna) mellett Fodor András, Tornai József, Tüskés Tibor is méltatta. Összefüggésben van ez azzal, hogy – megbecsülése jeléül – több ex librist készített kortárs írók részére. Mint a Tüskés Tiborral készült interjúból mondta: „Szeretem az irodalmat. A magam örömeire készített lapokból például egy egész kis magyar irodalomtörténet állt már össze.”¹ Később ezekből állított össze egy kisebb gyűjteményt. A terjesztői forgalomba nem kerülő bibliofil kiadvány Csoóri Sándoré mellett, egy-egy vers kíséretében Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Kormos István, Rab Zsuzsa, Takács Gyula és mások exlibriseit – az eredeti dúcokról nyomtatva – tartalmazza.²

Csoóri Sándor ex librise Diskay kisgrafikai munkásságának korai alkotása (op. 41, 1965), még nem jellemző rá a későbbi metszetein megjelenő összetettebb, sokszor nehezen

megfejtendő szimbólumvilága. Ihletője a költő 1954-ben megjelent kötetének – *Felröppen a madár*³ – a címe volt, amely a szerző első könyvének hírére adja tudtul. Címadó vers nincs a kötetben, viszont a madár motívum megjelenik a *Röpirat* című költeményében: „Milyen örömmel fogtam én a dalba/gyakorta, hogyha szólított az élet / szabadon szállva, mint a madarak /milyen magasra szállt bennem az ének...” Diskay nem a szabadon szálló madarat ábrázolta, hanem a kalitkából (bezártságból) kirepülni kívánó madár készülődését. Anélkül, hogy (kissé nekilódult fantáziával) túlmagyaroznánk e jelképes motívumot, ez a bezártság utalhat arra is, hogy 1965-ben, amikor a fametszet készült, a *Kortársban* megjelent *Iszapeső* című kisregényéért ítelték el a költőt egy évi szilenciumra, s fosztották meg ösztöndíjától. Akárhogy is tekintünk a grafikára, az jól tükrözi, hogy hogyan valósul meg azon a feladat és a művészi önkifejezés harmóniája.

Nem csak az ex libris (amely nem került gyűjtői forgalomba), hanem az említett kötet is sajátos irodalomtörténeti értékkel bír. Noha a kötet megjelenése után nagy közönség-sikert aratott, később a költő az ott közölt versek közül egyetlen egyet sem vett fel a válogatott és gyűjteményes kötetébe. Válogatott verseinek utószavában így ír erről: „Első írásaimat a megdöbbenés és a fölháborodás szülte. Ahogy visszaemlékezem rájuk, több volt bennük az erkölcsi, mint az esztétikai érték.”⁴

Amikor az idézett könyvet a részemre dedikálta, ezt írta a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár emlékkönyvébe: „Székesfehérvár? Ahogy öregszem, úgy kerül hozzám közelebb. Valójában ezt a várost láttam először városnak. A történelemmel is itt találkoztam először – még ha romos formájában is. Mindig szívesen jövök ide. Isten éltesse a fehérváriakat.”

Ha már nem is tud eljönni közénk, ez a szerény kisgrafika is megőrzi jelenlétét.

Jegyzetek:

1. Tüskés Tibor: Diskay Lenke ex librisei – Jelenkor, 1968. 9. sz.
2. Diskay Lenke: Ex libris és vers. (Bev. Bisztray Ádám.) Bp., 1968. Kiad. 54. sz. Ságvári Endre Nyomdaipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet, 60 lap.
3. Csoóri Sándor: *Felröppen a madár*. (Szerkesztésért felel: Csanádi Imre.) Bp., 1954., 72 lap
4. Csoóri Sándor válogatott versei. Bp., 1988, Unikornis K., 217. lap

Arató Antal

Diskay Lenke grafikája

Haranghy Jenő grafikája,
P1, op. 101 (1924), 45×57

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

PINTERITS TIBOR
(1897–1942)

1897 márciusában született. Kezdetben a budapesti Sokszorosító Ipar Rt.-nél dolgozott többféle minőségben, fő-könyvelőként, majd ügyvezető igazgatóként, a cég 1932-es megszűnéséig. Kisebb üzemeknél (Angerer és Göschl, majd a Kurcz és Lajta Rt.) eltöltött évek után 1939-ben a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda élére került.¹

Fiatalon bekapcsolódott az ex libris gyűjtésbe. Az 1930-as években megalakult MEGE (Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete, 1932–1944) egyik életre hívója, főtitkára volt. A MEGE Kisgrafika (1937–1944) folyóirat szerkesztésében is fontos szerepet vállalt, ennek nyolc év alatt 19 száma látott napvilágot. Cserepartnerként a debreceni Ajtói Dürer Céh cserelistáin is szerepelt.² Gyűjteménye kialakításában nagy szerepe volt édesapjának, Pinterits Károly tanár, törvénytudós írásszakértőnek, aki már az 1890-es évek végén elkezdte a gyűjtést. A 20. század első felében még főként a klisé technikájú ex libris volt az uralkodó. Maga Pinterits Tibor is készített egy-két klisérajzot 1918-ban, de később ezt hivatott művészekre bízta. Levelezést folytatott külföldi gyűjtőkkel. Cserekapcsolatban állt Gianni Manteróval, Dagmar Nováčekkel, Petry Bélával, Illyés S. Lászlóval, Réthy Istvánnal, Fery Antallal stb. Fery Antal igen jó véleménnyel szolgált róla, mint aki sokat segített ifjú tehetségeken.³ Felesége, Pinterits Tiborné is támogatta ez irányú tevékenységét, ő 1938-ban lépett be a MEGE tagjai sorába.

Körülbelül 90 féle, a nevére készült lappal rendelkezett, gyűjteményében sok volt a rézkarc, ill. a klisé. Komoly mennyiséget birtokolt Haranghy Jenő és Petry Béla grafikáiból. Majdnem teljes volt gyűjteményében Adolf Kunst müncheni művész, valamint Franz von Bayros osztrák grafikus munkáinak sorozata.

Pinterits adományával – Lustig István mellett – egyik megalapozója volt a szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei

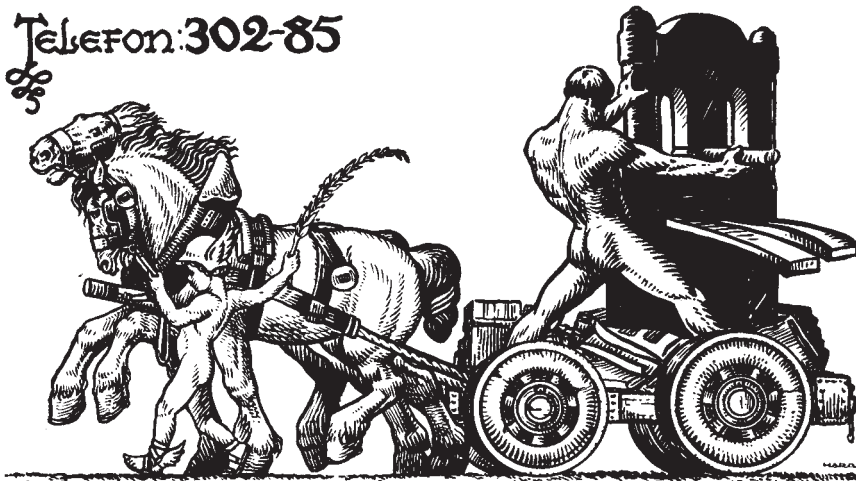
Petry Béla grafikája, P1 (1928), 103×55

Könyvtárban⁴ található ex libris gyűjteménynek 1936-ban, főként Haranghy Jenő-grafikákkal.

A Pinterits-gyűjtemény 1942-re több mint 2000 rézkarcot, 2800 fa-, illetve linómetszetet, több mint 7000 klisé, ill. 328 eredeti rajzot tartalmazott. Az egyéb technikákkal együtt összesen 13 ezer darabot tett ki.⁵

Az Országos Széchényi Könyvtár állományában található ex librisei⁶ többségét Haranghy Jenő készítette. Tudvalevő, hogy Pinterits Tibor a majom gúnynévre hallgatott,⁷ érthető, hogy ez a motívum nagyon sokszor fordul elő a neki készített ex libriseken: majom ketrecben, verekedő majmok, könyvért civakodó majmok stb. Haranghy mellett Mühlbeck Károly, Petry Béla, Balászfű Rezső, Tábor János, Radványi-Román

Telefon: 302-85

A SOKSZOROSÍTÓ IPAR R.T. TUDATJA,
HOGY 1930. NOVEMBER 1-TŐL VII. UICSA-
KÁLMÁN TÉR 1-ALATT DOLGOZIK.

Haranghy Jenő grafikája, P1, (1930), 80×125

Károly, Révész Kornél, Sterbenz Károly, Otto Tauschek stb. szerepel a grafikusok között. Pinterits Tiborné nevére is készült grafika: „Pinterits Tiborné. Én is gyűjtök, de csak alkalmi grafikát! Sammelt auch! Aber nur Gelegenheitsgrafik” – szól az egyik lap felirata (grafikus Révész Kornél).

A gyűjtemény sorsáról Pinterits halála után a következőket ismerjük. A feleség, Pinteritsné Lagler Anna leltárt készített az anyagról, de már nem gyarapította tovább. A Kisgrafika Értesítő 1968. augusztusi számában megjelent egy hír, hogy az Országos Széchényi Könyvtár a gyűjtemény megvételéről tárgyal. Ez valóban így volt, de a vétel végül nem jött létre.⁸ Az 1980-as évek végén újból felbukkant a gyűjtemény a Pinterits-örökösök egyik tagjánál, tőle került jelentős része Palásthy Lajos gyűjtőhöz,⁹ aki nagy becsben tartja.

1942-ben, Pinterits halálakor Pokorny Ferenc, a MEGE új főtitkára így emlékezett a barátról, az ex libris szerelméről a MEGE Kisgrafika hasábjain: „...az a munka, amit a MEGE alapítása óta magára vállalt, áldozatos és értékes munka volt, és Pinterits Tibor a MEGE számára tovább él munkájában.” A MEGE utódja, a Kisgrafika Barátok Köre tagjai is nagy elődjükként gondolhatnak rá.

1 POKORNY Ferenc, Dr.: *Pinterits Tibor 1897–1942*, MEGE Kisgrafika, 1942/3-4. sz., 13.

2 *Exlibrist gyűjtenek és cserélnek*, Magyar Exlibris, 1935/1. sz., 16.; *Exlibrist gyűjtenek és cserélnek*, Magyar Exlibris, 1935/2. sz., 32.

3 PALÁSTHY Lajos: *Pinterits Tibor (1897–1942)*, Kisgrafika különszám, 1994, 25. – Az itt szereplő életrajzi adatok dr. Pokorny Ferencnek a MEGE Kisgrafika 1942-ik évi 3-4. számában megjelent írásából származnak.

4 *Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár*, www.sk-szeged.hu

5 PALÁSTHY Lajos: *Pinterits Tibor (1897–1942)*, Kisgrafika különszám, 1994., 26.

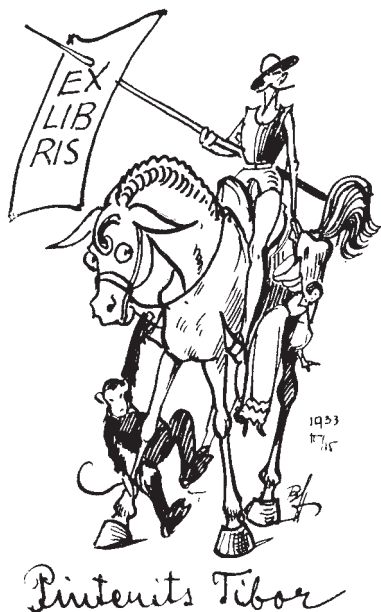
6 Exl.P/324–333, Exl.P/337–353 jelzetten.

7 *Haranghy Jenő ex libriseinek alkotásjegyzéke*, szerk. PALÁSTHY Lajos, S. HARANGHY Judit, Budapest, 1994.

8 PALÁSTHY Lajos: *Emlékezés nagy gyűjtőkre I., Pinterits Tibor*, Kisgrafika, 1984/1-2. sz., 76.

9 *Palásthy Lajos szóbeli közlése nyomán* (2012.), továbbá: SZÁSZNÉ MARA: *Megkérdeztük. Ünnepi beszélgetés a 80 esztendőös Palásthy Lajossal*, Kisgrafika, 2012/1. sz., 5.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Balázsfy Rezső grafikája, P1 (1933), 80×50

ELHUNYT VECSERKA ZSOLT ERDÉLYI GRAFIKUS (1941–2016)

A földmérés, a térképészet és a fametszés szerszámaival foglalkozott, és nem volt a szavak embere. Ritka írásainak egyike az igazi hitvallomása:

Itt, ahol az erdő, a fa névadója a szülőföldnek, anyaga híressé dajkált kenyéradó-kenyérteremtő eszközeinknek, benne van életünkben az anyával, velünk síró bölcsőtől, az otthonra nyíló kaputól a konok dacú fejfáig, itt termett fametszetet a mondani vágyás, tenni akarás tiszta szándéka.

Tettem, pedig nem kért rá senki. Tettem, ahogy tőlem tellett, mert túlélni akartam itt a tenyérsajdító életben, mely más-hoz nem hasonlítható, mással nem pótolható.

1941. február 27-én született Körtvélyfáján, ahol édesapja malomtulajdonos, míg édesanyja tanítónő volt. Édesanyja nővére, Ferenczy Júlia festőművész, aki révén ismerte meg Gy. Szabó Bélát, akinek köszönhette tulajdonképpen egész művészi pályája elindulását.

1959-ben érettségizett a marosvásárhelyi Bolyai középiskolában.

Gyermekkorát vidéki környezetben töltötte, ezért nem meglepő, hogy az állatok szeretete az állatorvosi technikumba vezette, ahol 1962-ben végzett.

Az anyaföld szeretete vezette – természetesen nem ennyire tudatosan – munkahelyválasztását is, a Földtani Kísérleti Állomásra. Munkájának köszönhetően bejárta a környéket, földmintákat vételezett. Később térképeket készített 2002-ig, nyugdíjazásáig.

1974-ben nősült. Ikerlányai Kinga (teatrológus, könyvtáros) és Orsolya (orvos). Felesége 2012-ben bekövetkezett hirtelen halála után még inkább visszahúzódó, csendes életet élt.

Munkáit több kiállításon bemutatta. Magyarországon népszerűek voltak metszetei. 1969–2012 között 236 ex librist, és 30 fametszetet készített.

Méltatás helyett beszéljenek ex librisei.

Izgalmas erdélyi kirándulásom alkalmával (magyar rendszámú Trabant gépkocsival) kerestem fel Gy. Szabó Bélát. Ő révén ismertem meg Zsoltot és vidám családját. Az ikrekkel fogócskáztunk. Felesége finom ebéddel vendégtelt meg. Magyarországi látogatásakor felkeresett és hozta a részemre készített ex librist.

2014-ben készítettem róla fényképeket.

Vecserka Zsolt fametszete, XI, 80×50

Érdeklődtem a fametsző munkáságáról. Felesége halála után nem nyúlt a szerszámaihoz. Megígérte, hogy jelentősen megromlott szemével újra próbál metszetet készíteni. Látogatásom után egy hónappal kaptam meg a hírt, hogy nem sikerült a kísérlete.

Vecserka Zsolt fametszete, XI,
35×40

2015-ben és 2016-ban is jártam nála. Elbeszélgettünk sikereiről és közös emlényeinkről. Sajnos egészségi állapotában észrevehető volt a rosszabbodás. 2016. december 8-án végleg elment, de megmaradt nekünk, barátainak és tisztelőinek a teljes grafikai munkássága.

Szölgvény Pál

Vecserka Zsolt fametszete, XI, 100×47

HÍREK

IRODALOM AZ EX LIBRIS EN

KRAJCSI TIBORNÉ GYŰJTEMÉNYE
MOHÁCSON A VÁROSI KÖNYVTÁRBAN

Az ünnepi könyvhét mohácsi rendezvényei sorában a könyvbemutatók mellett és azokkal egy időben kapott helyett az *Irodalom az ex libris en* című kiállítás is.

A bemutatott közel 100 grafikai lap Krajcsi Tiborné ajkai gyűjtő e témájú gyűjteményének válogatott darabjai, melyek átvezettek bennünket a magyar irodalom hosszú évszázadain a mondák, regék világától a XX. század 70-es éveigi.

35 művész (hazai, erdélyi és egy bulgáriai) alkotásai-ból azok a darabok kerültek a tablókra, melyek irodalmunk egy-egy kiemelkedő szakát, vagy mondhatjuk, hogy a fontos csúcspontjait jelentik. Írók, költők portréi, és irodalmi művek illusztrációi keltek életre, melyek a könyvtárlátogatókban felébreszthették azt a sok-sok irodalmi élményt és értéket, mely minden olvasónak tudva vagy tudatlanul meghatározza az életét.

Megjelent a lapokban a magyar regék és mondák világa, melyet Tinódi Lantos Sebestyén, Janus Pannonius, Zrínyi Miklós után a nyelvújítás korának megidézése vitt tovább. Ezek után Csokonai, Kölcsey, Berzsenyi, Kisfaludy és a XIX. század nagyjai: Vörösmarty, Arany János, Tompa Mihály és a lánglelkű költő, Petőfivel jutottunk el a XX. századig: Adyhoz, József Attilához, Radnótihoz, a Nyugat költőihöz, Weöreshez egészen Nagy Lászlóig.

A kiállított anyag méltóképpen reprezentálja a 200 éve született Arany János és Tompa Mihály munkásságát. Krajcsi Tibornéről tudjuk, hogy hozzá Arany János alkotói világa – abból is a balladák – nagyon közel áll. Nevére készült több lapon is Arany műveinek illusztrációja kelti fel az érdeklődést.

Salamon Árpád linómetszete, X3, op. 18 (1998), 95×83

A költő barátot, Tompa Mihályt is több lapon hozta közel a bemutatott anyag. Természetesen – mint minden magyar által a legjobban ismert költőóriás – Petőfi Sándor bemutatása volt a legszélesebb körű, hiszen alig van grafikusművészünk, akit e lánglelkű költő magával ne ragadna, akinek ne lenne mondánivalója és továbbadnivalója a költőről és műveiről a grafika nyelvén.

A jól válogatott és szépen rendezett tablósorokat Krajcsi Tímea haikuihoz készült alkotások sora zárta.

Az ünnepélyes megnyitón Köveskúti Péter, a Schneider Lajos Alapfokú Művészeti Iskola igazgatóhelyettese mondott köszöntőt és bevezetőt. Közreműködött az iskola zenetagozatának egy csoportja.

Imolay Lenkey István

*Haranghy Jenő grafikája,
P1, op. 230 (1929), 60×60*

2017. június 23-án megrendezésre került Vasné dr. Tóth Kornélia *Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek c.* képes albumának harmadik könyvbemutatója a Kazinczy Ferenc Múzeumban, Sátoraljaújhelyen. A 4. nyelvésztábor keretében, az Anyanyelvpolók Szövetsége és a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága által szervezett rendezvényen

*D. Szabó István grafikája,
P1 (1931), 80×50*

a nyelvész-irodalmár körökben is nagy érdeklődésre talált az ex libris műfaja.

2017. június 24-én, a Magyar Nyelv Múzeumában, Széchalmon rendezett esszékonferencián: *A nagy triász: Arany–Petőfi–Tompa ex libriseken* címmel adott elő Vasné dr. Tóth Kornélia az Országos Széchényi Könyvtár képviselőjeként. Az előadás méltó módon emlékezett az idei kettős, Arany- és Tompa-bicentenáriumra.

*

Semsey Andorné 2017. november 2-án tölti be 98. életévét. Tavasz Noémi grafikusművész pedig november 12-én 90 éves! Mindkettőjüknek további szép és tartalmas életet kívánunk!

Szerk.

LAPSZEMLE

Exlibris Aboensis 2017/1, 97. szám. Érdekes színfoltja a fűzetnek a címlap, Sakari Kinnunen sporthoz kapcsolódó ex libriseivel. Bemutatkozik Anna Arminen grafikus.

A heraldikus ex librisek specialistája, Pekka Heikkilä tanulmányának 4. részét közlik.

Emlékezés Simo Hannula (1932-2016) művészetére.

Válogatás belgiumi művészek alkotásaiból.

♣

Exlibris Aboensis 2017/2, 98. szám. Címlapon észt művész, Mati Metsaviir (1937-1991) élethű pillangói láthatók – emlékezés olvasható róla: gyűjtő, művész és a lepkék szakértője volt.

A heraldikus ex librisek specialistája, Pekka Heikkilä tanulmányának 5. részét közlik.

Osmo Nissinen művészete illusztrációkkal. A lengyel Ewelina Rivillo bemutatása.

A könyvtári pecsétek mint gyűjtés tárgyai egy orosz könyv kapcsán.

Válogatás osztrák művészek alkotásaiból.

♣

Viktor Chrenko (cseh) linómetszete, X3 (1985), 86×68

Knižní Značka 2017/2. Beszámoló Jiří Brázda kiállításáról. Karel Beneš vidám színes művei mellett igazi felfedezést jelentenek Rea Šimlíková vegyes technikájú, érzéletes, összetett szimbolikájú lapjai. Kvalitások Karel Musil, Marina Richter, Miloslav Lhotský és természetesen Pavel Hlavatý közötti művei is.

Ismertetés Vasné Tóth Kornélia: Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek c. könyvéről B. Rudas tollából.

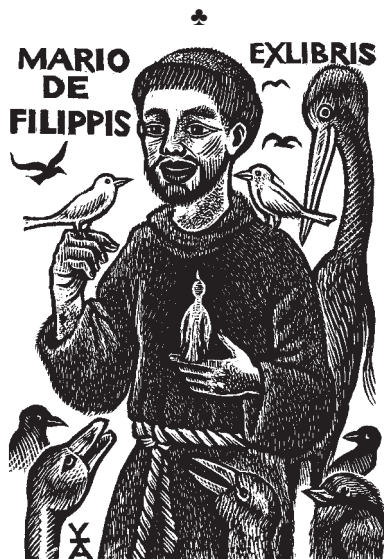
A kiadványok között fontosak a cseh művészek alkotásjegyzékei.

Jaro Beran (cseh) fametszete, X2, 100×75

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2017/1. Válogatás a Frederikshavn Kunstmuseum Don Quijote-témájú ex libriseiből.

Gyűjtő-párok (Rosemarie és Gerald Aschenbach, valamint Heidi és Horst Sparke) tervezett ex librisekből szemelgetés – köztük Bálint Ferenc grafikája.

Antoon Vermeylen fametszete, X2 (1989), 70×50

Antoon Vermeylen grafikája, 95×85

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2017/2. A dán egyesület sajnálkozik azon, hogy nincs grafikusuk, aki ex libriseket készítene. Az egykori fénykorból Ebba Holm (1889-1967) művészetét mutatják be.

Kortárs művészek (Vladimir Zuev, Antonino Pecoraro, Vincenzo Piazza és Ertan Aktaş) ex librisei.

Exlibris NYT 2017/1. Illusztrációk az A. M. da Mota Miranda által szerkesztett, kortárs ex libris-művészeket ismertető sorozat 23. kötetéből (2016).

Exlibris NYT 2017/2. Ex librisekről megjelent publikációk ismertetése: köztük több lengyel kiadvány és M. Fingesten oeuvre-listája.

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft 2017/1
A zsidó gyűjtemények restitúciója számos kérdést felvet. Otto Oppenheimer kevésbé ismert, de jelentős kollekciónak özege és unokája egy másik üldözöttnek, Marco Birnholznak adta ajándékba.

Alapos tanulmány mutatja be W. Klemm és C. Thiemann fametsző-művészetét.

Különös grafikai világ tárul fel a lengyel M. Wójcik művészetében.

Az ex libris klasszikusai, H. Volkert és G. Barlösius oeuvre-jét, életrajzát újabb kutatási eredmények egészítik ki.

Kisgrafika 2016/1., 3., 4. számainak rövid ismertetése.

A kiállítások között figyelemreméltó:

M. Fingesten-tárlat Kronachban, Kis művek és nagy nevek címmel kisgrafikai kiállítás a weinheimi múzeumban, valamint zsidó művésznők (1900-1938) felvonultatása a bécsi Zsidó Múzeumban.

Horváth Hilda

Josep Triadó (spanyol) grafikája, P1, 95×60

Néző•Pont 75. kötet (2016. dec.) Józsa János debreceni grafikus emlékkiállításáról ad hírt, melyet a debreceni Kölcsey Központ Bényi Árpád Termében rendeztek. Ez a művész 80. születésnapjára készült volna, de már csak halála után kerülhetett a közönség elé.

Kékesi László linómetszete, X3, 120×83

A **76. kötet** (2017. febr.-márc.) röviden ismerteti a Kisgrafika folyóiratunk 2016/3. és 4. számát, valamint Szilágyi Imre 75. születésnapjára tartott tárlatát.

A **77. kötet** (2017. ápr.-máj.) a KBK által szervezett „Magyar szabadságharcok és forradalmak” címmel a budai Várban lévő Litea Könyvszalomban rendezett kiállítást méltatja.

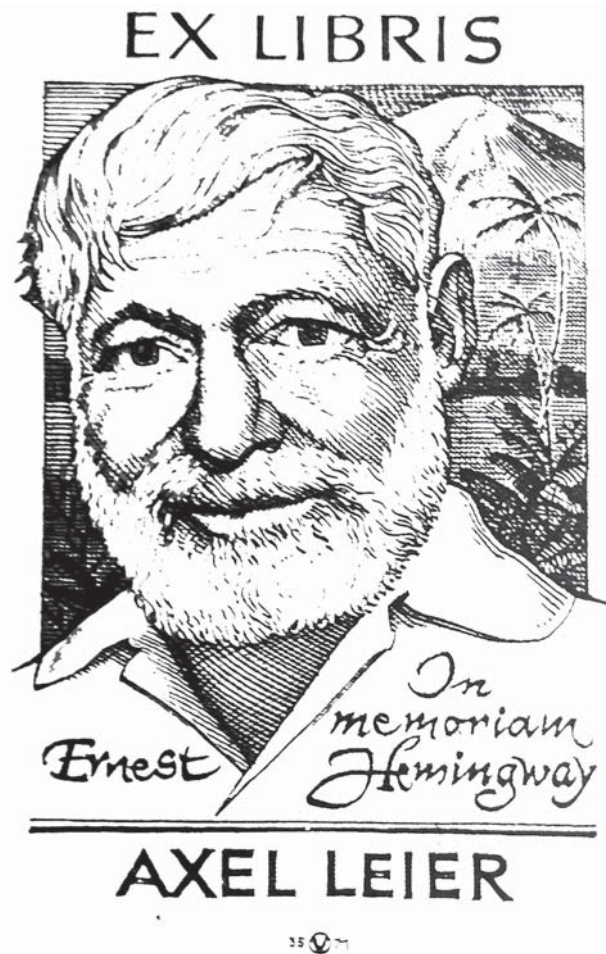
A **78. kötet 2017. június/nyár** számában több oldalas cikkben közli Vasné dr. Tóth Kornélia „Egy vers ihlette ex libris” címmel az Országos Széchényi Könyvtárban és a KBK-ban elhangzott előadását. A cikkben a könyvjegy fekete-fehér képét is láthatjuk.

P. L.

Írj, s megmondom ki vagy! Egy tudós könyvtáros és egy költő bibliográfiája címmel Imolay dr. Lenkey Istvánról és Lenkey Tompa Mihály munkásságát összefoglaló, a Tompa-bicentenáriumra kiadott bibliográfiájáról jelent meg hosszabb méltatás a **Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2017/6.** számában, Vasné dr. Tóth Kornélia tollából. A két bemutatott mű adatai:

– *Számadás. Bibliográfia Imolay dr. Lenkey István munkásságáról*, szerk. Lenkeyné dr. Semsey Klára, Siposné Lenkey Klára, Lenkey István, HegyiBeszédesek Baráti Társasága, Debrecen – Mohács – Paks, 2016., 144 old.

– *„Ősszel születtem én: tavasz leend, mikor rám esteledik...” Bibliográfia a 200 éve született Tompa Mihály életéről és munkásságáról*, szerk. Imolay Lenkey István, Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület, Gömörszőlős – Putnok, 2017., 301 old.

Oswin Volkamer grafikája (1971)

SUMMARY

Dr. Kornélia Tóth Vas: A Retrospective Exhibition of János Józsa (1936-2016), Painter and Graphic Artist of Debrecen

The article is the text of the opening speech for a retrospective exhibition of János Józsa's oeuvre hosted at Attila József Cultural Centre in town Göd. The rich exhibition was organized by the artist's widow Mária Bíró Józsa and by the Group of Art Collectors of Göd.

Dr. Kornélia Tóth Vas: A 'Faustian Man': Introducing Zoltán Sándor Nagy (1967-), Graphic Artist

The artist is currently a teacher at Károly Kós Art School in Debrecen. In his activities he applies a diversity of genres and methods. He creates both big and small graphics, bookplates included. His favourite technique is etching.

Antal Arató: Sándor Csoóri's Ex-Libris

In addition to the books authored by this great poet, his memory is also preserved in an ex-libris too. It was designed by Lenke Diskay (1924-1980), graphic artist. The bookplate was inspired by the title of Csoóri's collection of poems (The Bird Taking Flight) published in 1954.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Tibor Pinterits (1897-1942) in Famous Collectors' Bookplates Series at the National Széchényi Library

Tibor Pinterits was one of the founders of MEGE (Hungarian Collectors of Ex-Libris and Graphics, 1932-1944). He also served as a secretary of this society. He was an ardent collector commissioning approx. 90 bookplates to his name. His collection comprised ca. 13 000 piece of small graphics.

Pál Szölgyémy: Zolt Vecserka (1941-2016), Graphic Artist of Transylvania Passes Away

He graduated from veterinary high school and then he worked drawing maps at the Geological Experimental Station. He was also interested in graphical arts. From 1969 through 2012 he created 236 ex-libris and 30 wood engravings. His works are well-wrought pieces, and they are popular in Hungary as well.

News, Press Review

Walter Clemens Schmidt (német) grafikája

AUSZUG

Dr. Kornélia Tóth Vasné: Die retrospektive Ausstellung dem Graphiker János Józsa

Der Text der Eröffnung ertönte am 5. Mai 2017 in Göd im von Attila József genannten Kulturhaus. Die Gelegenheit war in Debrecen geborenen János Józsa (1936-2016) sein Lebenswerk vorzustellen. Die Kunstaussstellung des reiches Lebenswerkes wurde von der Witwe Mária Bíró Józsané und dem Göder Kreis der Kunstsammlers organisiert.

Dr. Kornélia Tóth Vasné: Der „Dorfbewohner“

Der Graphiker Sándor Nagy stellt sich vor. Der Graphiker Sándor Nagy (1967-) unterrichtet in dieser Zeit in der Debrecener Kós Károly Kunstmittelschule. Seine Tätigkeit wurde von vielfältigen Kunstgattungen und Techniken charakterisiert. Neben größeren Graphiken erschafft er Kleingraphiken und Ex Librisse auch.

Am liebsten beschäftigt er sich mit Kupferstichen.

Antal Arató: Sándor Csoóris Ex Libris

Die Erinnerung den großen Dichter wurde nicht nur durch seinem Lebenswerk bewahrt. Von seiner Liebe und Bewahren zu Bücher, schildert wurde auch ein Ex Libris.

Die Erschafferin ist die Graphikerin Lenke Diskay (1924-1980). Die Graphikerin von dem Dichter im Jahre 1954 erscheinendes Buch inspiriert. Der Titel des Bandes: Der emporfliegende Vogel.

Dr. Kornélia Tóth Vasné: Buchzeichnen der berühmten Sammlers in der Landesbibliothek Széchényi Pinterits Tibor

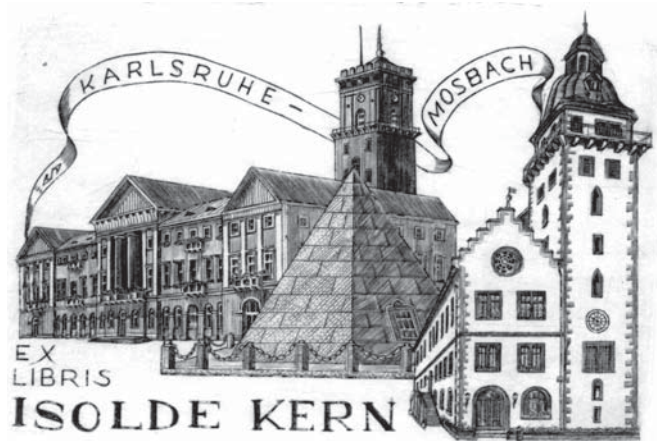
Pinterits war einer von dem Gründern und Generalsekretär in der 1930-er Jahren zum Leben geraffene Verein. Als großer Sammer hatte er ung. 90 Arte zu seinem Name widmeten Blätter. Seine Sammlung von Kleingraphiken zählten ung. 13 Tausende Blätter.

Pál Szölgyémy: Zolt Vecserka ist gestorben, Graphiker aus Siebenbürgen (1941-2016)

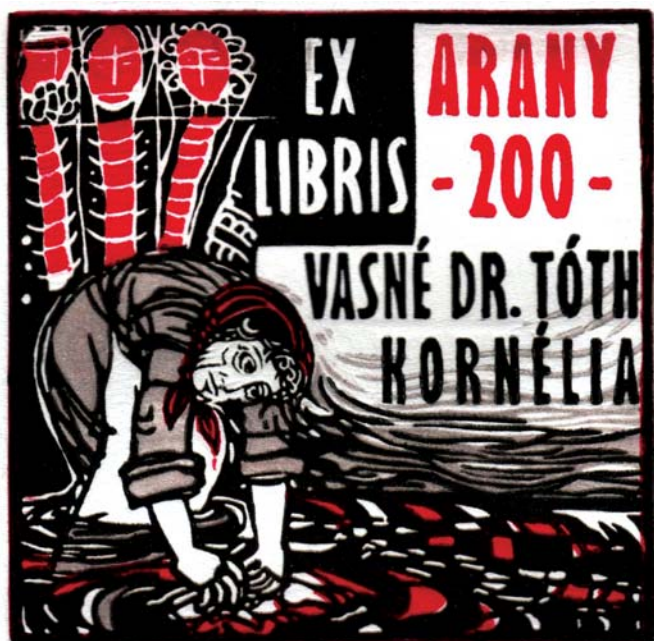
Er studierte in dem Veterinärlehre Technikum, arbeitete in Geologische Experimental Station und zeichnete auch Landkarte.

Er interessierte sich für Graphiken. Im Jahren 1969-2012 brachte er 236 Ex Librisse und 30 Holzschnitten zuwege. Seine anspruchswolle Werke sind auch in Ungarn beliebt.

Nachrichten, Presseschau

Sós Zsigmond rézkarca, C3, 60×90

Nagy Sándor Zoltán linómetszete, X3/3 (2017), 100×100

Nagy Sándor Zoltán rézkarca, C3/4 (2017), 150×100

Vecserka Zsolt fametszete, X1/2, 55×83

Vecserka Zsolt fametszete, X2/2 (1979), 75×60

Kolozsváry Sándor grafikája, P7 (1922), 120×73